

Streszczenie

Praca *Logos i ethos narodu w myśli Feliksa Konecznego a kontekst współczesny* poświęcona została sprawdzeniu aktualności teorii polskiego badacza cywilizacji, historyka, historiozofa. Praca jego zaowocowała powstaniem teorii, która dostarczyła wiedzy na temat rozwoju ludzkich wspólnot oraz praw, jakim te wspólnoty podlegają

Koneczny wyprowadził pojęcie rozwoju społecznego z determinizmu biologicznego – poglądu mówiącego o tym, że wszelkie zrzeszenia podlegają prawom podobnym do tych, jakie panują w świecie organizmów, co oznacza, że rodzą się, dojrzewają, owocują, a następnie giną. Według badacza historią zrzeszeń cywilizacyjnych „rządzą abstrakty” co oznacza, że za każdą metodą ustrojową stoi zespół idei, które formują ich byt. Idee trwają tak długo, jak długo znajdują się ich zwolennicy. Dlatego też cywilizacje mogą trwać bez ograniczeń czasowych, nie muszą ginąć. Idee znajdują się u początków ustrojów społecznych i różnicują je pod względem systemów wartości, przekonań religijnych, dziedzin praw i obyczajów. Istnienie wszelkich wspólnot związane jest z ich wewnętrzną współmiernością.

Definicja narodu, jaką podawał Koneczny umiejscawia ją w kontekście cywilizacyjnym. Badacz nazwał naród „zrzeszeniem cywilizacyjnym” a cywilizację "metodą ułożenia życia społecznego". To oznacza, że naród jest tworem cywilizacji i podlega prawom cywilizacyjnym na równi z innymi wspólnotami. Utożsamienie narodu z zrzeszeniem cywilizacyjnym nie jest wystarczające do ujęcia jego istoty, albowiem takimi zrzeszeniami mogą być oznaczone, na przykład: ród, plemię, społeczeństwo czy państwo. Dlatego Koneczny uzupełnił definicję wspólnoty narodowej o dodatkowe określenia jak: zrzeszenie wyższego rzędu zorganizowane do realizacji celów duchowych, personalistyczne, dobrowolne.

Naród jak go rozumiał Koneczny, jest wspólnotą dobrowolną, wytworzoną na pewnym stopniu kultury, jest wcieleniem ideałów i celów, do których doszły pokolenia poprzez wysiłek, pracę, trud, poświęcenie, walkę z przeciwnościami i z myślą o dobru wspólnoty. Badacz uważał, że wielkim nieporozumieniem jest nazywanie etnicznych wspólnot narodami. Związane to jest z tym, że grupy te mogą być niezdolne do wypracowania takiego poziomu kultury, która pozwoli im na stworzenie wspólnoty narodowej. Ponadto wiele grup etnicznych może tworzyć jeden naród.

Przyjęło się używać termin *naród* na oznaczenie wspólnot obywatelskich, które są cywilizacyjnie różne, a podążając tokiem myślenia Konecznego nie każda cywilizacja daje

możliwości powstania wolnego społeczeństwa, które podjęłoby trud realizacji duchowych celów. Taką cywilizacją jest jedynie cywilizacja łacińska. Etapy rozwoju społeczeństwa jak: wyzwolenie rodziny spod władzy przywódcy rodowego czy plemiennego, uzyskanie prawa do posiadania i dziedziczenia majątku, możliwość wyboru zawodu oraz decydowania o swoich losach a także oddzielenie prawa prywatnego od publicznego, sprzyjały wykształceniu osobowości wolnej i odpowiedzialnej za losy własne i najbliższych.

Koneczny uniknął definiowania narodu jako wspólnoty ideologicznej; daleki był także od poglądów wskazujących na państwo jako źródło narodu. Ukazał go jako wspólnotę ludzi wolnych, którzy podjęli dziedzictwo wcześniejszych pokoleń i próbowali własną pracą tworzyć dobra kultury a poprzez to czynić siebie szczęśliwym i pomnażać to szczęście we wspólnocie. Dorobek Konecznego stanowi adekwatny model interpretacji narodu. Realizm poglądów wypływający z badania ludzkich zrzeczeń może uczynić z historii narodu „nauczycielkę życia” pozwalającą uniknąć błędów popełnionych w przeszłości.